

יורה דעה רעט הלכות ספר תורה

בית חדש

רלה

וזמנה זו כשם שהפילין ומוזיה אפילו אות אחת מעכבתן כך ספר תורה אפילו אות אחת מעכבו מלקיים מצות כתיבתו עד שימקן אצל ללא בקריאתו שהוא מתקנת נבאים ועורא אין ללמוד ס"ת מחפילין ומוזות עכ"ל. ואע"פ שרצ שלמה בר רש"ץ השיב שם על דברי הר"ן מורי הרב הנזכר היה תופס דברי הר"ן עיקר וקרוי לשמוע כדי לישב דברי הרמב"ם במשנה עם דבריו בחיבור וכך אנו נוהגים אחריו (ג):

הסדר: ד ואם יש בו שלש טעיות בכל דף ודף יכול לתקנו ארבע יגזו. היה בכל דף ודף ארבע טעיות חוץ מדף אחד שאין בו טעות יתקן

נידון דין לר"ן לחזור ולברך מטעמא דפירשתי: ולכן נראה דיש לנהוג כמ"ש המרדכי ע"ש ראב"ה דנמלא טעות באמצע הקריאה אפילו חסר זה פסוק אין להפסיק לקורא להביא ס"ת אחרת אלא קורא כל הטעות בעל פה כיון דלא אפשר דתחילת הדבר לא הייתה דעמו לקרוא ע"פ. והני מילי אם לא קרא עדיין ג' פסוקים או קורא הטעות בעל פה ומשלים עד ג' פסוקים וכשהוא רחוק מן הפרשה שיכול לסיים ולברך יברך אשר נתן לנו וכו' ויביא ס"ת אחרת ויקרא אחר ויתחיל ממקום שסיים הראשון בראשונה, וה"ה נמי אם קרא כבר ג' פסוקים אלא שהוא רביעי ב"ת או בחולו של מועד שצריך לגמור הפרשה שאין מוסיפין עליה אי נמי שהחסרון בסמוך לפרשה שני פסוקים דאין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים יגמור הפרשה אצל אם כבר קרא ג' פסוקים ורחוק מן הפרשה שאפשר לו לסיים ולברך יברך אשר נתן לנו ויגמור ויביא ס"ת אחרת ויקרא אחר וכך הנהגתי בכל הקהילות שעברתי וכן נהגו הקדמונים: ומה שכתב ז"ל באורח חיים סימן קמ"ג וז"ל והמרדכי בפ"ב דמגילה כתב חילוקים בזה וליני מאריך בהם לפי שלא נהגו כן עכ"ל אין מזה ראיה להנהיג במלכות אחרת כמנהגו דאנחנו בני אשכנז נמשכו אחר פסקי המרדכי שהם לנו לעינים ומן החימה למה לא ינהגו אחר פסק זה כיון שלא נמלא בפסוקים ובמפרשים שום חולק על פסקיו אלה. ומו דהר"ה שהביא (מרדכי סי' משנ) מדאמרין במגילה (יח): השמיט זה הסופר אותיות או פסוקים וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם יאל ומוקי לה במקלטה היא ראה

שאין לדחותה. ואין להקשות היאך יאל ע"י קריאתו צ"ע. והרי הנרכה נתקנה על הקריאה בס"ת השלם דהלא דבר זה מלי במחלוקת שבין גדולי עולם בענין הנרכה על החומשים בניצור להרמב"ם ורבו ר"י הלוי ו' מיגא"ש ור"י וגדולי נרדוגא ס"ל דמצרכין על החומשים מפני שאין הנרכה על הקריאה בספר כמו הנרכה שעל נטילת לולב ודומה לו דהכא עיקר המצוה היא הקריאה בין שקרא בספר הכשר ובין שקרא בספר הפסול ואפילו קרא בעל פה עלמה של קריאה היא המצוה ועליה מצרכין ולדעת הרשב"א אין מצרכין בחומשים וסתר כל הראיות שכתבו הגדולים לברך וכמ"ש במשנה באריכות הביאו בספר כל בו סימן ז' (א). והשתא נידון דין להרמב"ם דיעבד הוא וקורא על פה ושפיר דמי לברך דעיקר המצוה היא הקריאה והא דלאי דאי אפשר להוציא אחרת כדפירשתי יש לקרוא על פה אצל להרשב"א אסור לברך ולר"ן להוציא אחרת ולחזור ולקרות מראש הסדר וכיון דמנהגינו שלא לחזור לראש הסדר ויולאין במה שקראו וברכו בספר הפסול אלמא דתפסינן עיקר דעיקר המצוה היא הקריאה כדעת הרמב"ם וסייעתו הילכך דיעבד יש לקרות הטעות צ"ע ולברך כדעת ראב"ה. ועוד מצאתי להרב מהר"ר אליהו מזרחי שהורה הלכה למעשה כהרמב"ם ומיישב כל הקושיות שהקשה הרשב"א: ואיכא לתמוה אצתי יוסף שהחזיר דברי רבו מהר"י כי רב וכל ראיותיו אין אלא לענין שהקריאה בס"ת הפסול עלמה דיעבד וזה ודאי נכון אצל לענין שלא לברך לפניו כשמוציאין ספר תורה אחרת לא כתב על זה לא טעם ולא שום ראיה ומימה דל"כ הפסוקים שקרא בספר הפסול נתברר לפניו ולא לאחריהם והפסוקים שקרא נכשר נתבררו לאחריהם ולא לפניהם וממא ליה הוראה זו להטקור הקריאות בשני ספרי תורה לפטורה נכרה אחת. ולכן נראה לפע"ד דבר ברור לנטל הוראה זו במקומות שנהגו כך ע"פ השולחן ערוך ולקבוע ההלכה כראב"ה:

ד ואם יש בו ג' טעיות בפ"ג דף ודף יבוא לתקנו וכו' עד פ"י שאין הגרר גנאי כמו הת"י. הכל צפרק הקומץ (כ"ט). ואם תאמר כיון דבעינן שיהא רוב הספר מתוקן למה כתב שצריך דף אחד שאין בו ד' טעיות מאחר שרוב הספר מתוקן הרי יש בו כמה דפים שאין בהם טעיות. ויש לומר שרוב הספר מתוקן היינו לומר שרוב אותיות הספר כתובים כחכמים ואין לך דף שאין בו כמה טעיות וקאמר דאפילו הכי אם אין צדף אחד יותר מג' טעיות מאחר שרוב אותיות הספר כתובים כחכמים מציל אותו דף על כל הספר ומגיהין אותו אע"פ שיש בכל שאר דפים ל' או מ' טעיות או יותר בכל אחת: [בדק הבית] והרמב"ם כתב בפרק ז' (ה"ב) כלשון הזה ס"ת שיש בו שלש טעיות בכל דף ודף יתקן ואם היו ארבע יגזו ואם היה רוב הספר מוגה והשאר יש בו ארבע טעיות ונשאר אפילו דף אחד מאותו השאר המשובש (לו) [בלא] ארבע טעיות הרי זה יתקן ועד כאן: **וכתבו** המוספות (שם ד"ה תנא) דהא דאם יש בו דף אחד שאין בו ד' טעיות מציל דוקא בזה בו מעיקרא אצל אינו יכול לתקן במה שיחזור ויכתוב דף אחד שלם לומר שיניל וכן הם דברי הרא"ש בהלכות ס"ת (סי' יז) וכ"כ המרדכי בהלכות קטנות (סי' תתקנ"ד): **וכתב** עוד (המרדכי) וא"ת [ב] איך יתקן הא אמרינן במסכת סופרים (פ"ב ה"א

דרכי משה

שמורה להלכה למעשה שאין לקרות בס"ת אחרת אם נמצא טעות בקריאת התורה וכן אנו נוהגין [עכשיו] אחריו עכ"ל. ולי נראה בודאי אם נמצא בה טעות מעט בחסירות וביתירות וכדומה יש לנהוג כדברי האגור דבעונותינו לא נמצא ספר בזמן הזה שאין בה טעות כזה אבל אם נמצא בה טעות גדול שאינו שכיח בשאר ספרים יש לנהוג כדברי ב"י וכן מצאתי במהרי"ל (הלי' קריאת התורה עמ' תנ סי' ב) פעם אחת הוציאו ס"ת מוטעה הרבה והתחיל התזן הבר גודל לאלהינו וכו' וצוה מהרי"ל להחזיר אותו וליקח אחר וכן הוריתי הרבה פעמים בכיוצא בזה:

(ג) ובמרדכי פ"ג דמגילה (ע"ב) (סי' חשצד) פסק דאם נמצא טעות בשעת הקריאה אם לא קרא ג' פסוקים יקרא הטעות בעל פה או שהוא רביעי בראש חודש או בחול המועד דצריך לסיים הפרשה דאין מוסיפין עליהן או שהחסרון סמוך לפרשה ב' פסוקים דא"א להפסיק אבל אם הוא בענין שיכולין להפסיק פוסקין ולוקחין אחרת וגומרין הקריאה עכ"ל ראב"ה (סי' תקנ"ג) [ובאגור (סי' קצה) כתב בשם מוה"ר מולין (שו"ת החודש סי' כג) דכשנמצא טעות בס"ת אין להביא אחרת לקרות בה דאין לנו ס"ת כשר שלא ימצא בה חסר או יתר וכ"כ ר"י אור זרוע וכ"כ בפסקי מהר"א (תרומת הדשן ח"ב) סימן ע']

חדושי הגהות

חדושי הגהות
[ב] ר"ף אהך דקאמר שאם כתב החסר מלא יכול לתקנו נכריה הקשה היאך יכול לתקן והא אמרינן במסכת סופרים הפסיק באמצע השם וכו'. ומה ש"ל בזה לחלק בין אמצע השם לאמצע שאר מינות תמלאנו שם במרדכי בסוף דבריו ע"ש:

חדושי הגהות
[א] ועיין בספר מנהגים למהרי"ל (הוצ' מכון ירושלים) עמ' תנ ובהערה 3 שם מתשובות מהרי"ל החדשות דאין להוציא ס"ת אחר. ועיין שם בשניי נוסחאות דלא בכל הנוסחאות הלשון הוא "מוטעה הרבה":

הגהות והערות

הגהות והערות
[א] ועיין בספר מנהגים למהרי"ל (הוצ' מכון ירושלים) עמ' תנ ובהערה 3 שם מתשובות מהרי"ל החדשות דאין להוציא ס"ת אחר. ועיין שם בשניי נוסחאות דלא בכל הנוסחאות הלשון הוא "מוטעה הרבה":

(ד) עליו: ד (יג) * אם נמצא טעות בס"ת (יד) בשעת קריאה מוציאין ספר תורה (ה) אחרת

באר היטב

ואם הוא פחות מג"פ סמוך לפרשה גומר הפרשה ואם כבר קרא ג' פסוקים ושאר ג"פ עד סוף הפרשה פוסקים שם ומצדך לאחריה ומשלימין המנין בס"ת הכשר וכך נהגו גדולי עולם שלפנינו עכ"ל

משנה ברורה

ד (יג) אם נמצא טעות וכו'. כדי להבין את דברי זה הסעף אקדים לזה הקדמה קצרה והוא. דהנה דעת רוב הפוסקים דספר תורה שחבר חיצה אחת או אות אחת או שנמצא בה טעות פסולה לקרות בה ולדידהו אם נמצא בה טעות אפילו לאחר שכבר קראו ו' קרואים לריך לחזור לראש בס"ת הכשר ולבדוק עליה דאזתה קריאה ראשונה כמאן דליחא דמיא. ודעת מקצת פוסקים דאפילו חסר כמה פסוקים וכ"ש כשנמצא בה טעות בעלמא אף דלא נקראח ס"ת לענין שיקיים בה מ"ע של כתיבת ס"ת מ"מ מותר לקרות בה אם אין לו אחרת והנה המחזר בסעף ג' סחס דלכתחלה אין להוציא ס"ת פסולה לבדוק עליה אפילו במקום שאין לו אחרת אחרי דרוב הפוסקים סוברין דאסור אף אם נמצא הטעות אחר שכבר קראו הקדרא פסק הר"ר יעקב ב' רב דלענין דיעבד סומכין על דעת קצת פוסקים הג"ל (יא) שמכשירין לקרות בה ועלחה להס הקריאה ואין לריך להוציא ס"ת אחרת והסכימו עמו האחרונים בזה. וה"ה אם נמצא הטעות בין גברי לגברי ועדיין לא השלימו הו' קרואים לענין מה שכבר קראו סומכין על דעת המקילין הג"ל שיאלו דיעבד אף לקרות בה עוד אסור ומוציאין אחרת ומתחילין ממקום שפסקו הקריאה ומשלימין הקרואים עם אוחס הראשונים שקראו במוטעת והיינו דגם הם מטרפין להו' קרואים כיון שהוא דיעבד וכנ"ל ונכתבו האחרונים דמ"מ אם אפשר טוב יותר שיקראו ו' קרואים בס"ת שהוציאו וכ"ו אם כבר בריך ברכה אחרונה בפסולה אבל אם נאמצע קריאתו מאלו טעות אפילו כבר קראו הרבה פסוקים וכ"ש כשלא קראו עדיין ג' פסוקים (יג) וגם אפי' גמר קריאתו לגמרי כל שלא בריך עדיין ברכה אחרונה אין לבדוק ברכה אחרונה על הפסולה דזה הוא לכתחלה אלא יוציאו אחרת ויקראו שם ג' פסוקים ויברך שם ברכה אחרונה לנד זהו שיטת מהר"י ב' רב שהעמיקו המחזר בסעף זה. ודעת המרדכי שאם כבר קראו ג' פסוקים ואפשר להפסיק שם שאינו ב' פסוקים סמוך לפרשה פוסקים שם ומצדך ברכה אחרונה ומוציאין אחרת לעלות שמה יתר הקרואים ואם עדיין לא קרא ג"פ או שקרא ג"פ אלא שנשאר רק ב"פ סמוך לפרשה שאי אפשר להפסיק שם יקרא הטעות בע"פ ויגמור קריאתו בפסולה ויברך ברכה אחרת אחרת [וכן אם הוא בר"ח וכיוצא שלריך להשלים הפרשה לחונת היום ואין להוסיף על הקרואים וא"כ כשהטעות בקריאת הרביעי א"א להפסיק שמה לבדוק ברכה אחרונה שא"כ יטעך להוסיף על מנין הקרואים וכיון שא"א להפסיק שמה יגמור הקריאה בספר הפסול ויברך ברכה אחרונה] והרמ"א בהג"ה עשה (יג) כעין הכרעה בניהם והוא דאם לא קרא עדיין רק שני פסוקים (יד) או אפילו

(ד) עליו. וקאי אסעף ב' אם כחוב כל חומש לבדו: (ה) אחרת. הב"ח כתב דפסק הש"ע אינו נכון והמנהג הוא שאם עדיין לא קרא שלשה פסוקים קורא הטעות ע"פ עד שיקרא ג"פ ומצדך לאחריה

ביאור הלכה

סימן נ"ג ונפ"ח סס: * אם נמצא טעות בס"ת וכו'. עיין מ"ב שהערכנו את שלשם השיטות היינו דעת השו"ע שהיא דעת מהר"י ב' רב ודעת המרדכי והכרעת הרמ"א ביניהם ועיין נמ"א שמלמד להורות הכי"ח שחפס בשיטת המרדכי [משום דנ"ל עיקר לדינא דכשיצילאו ס"ת אחרת יטעך לבדוק עליה וממילא כשיגמור קריאתו שם יש חשש ברכה שאינה לריכה דשמא הלכה דיוציאין ידי קריאה גם בס"ת פסולה וממילא היה לו הברכה ראשונה כתיקונה והוא עתה ברכה שא"כ כשיברך שניה על אוחס הפסוקים עמאן אף שיטתו ג"כ מוקשה מאד דנשלמא המרדכי גופא סובר לדינא דיוציאין בס"ת פסולה כדמוכח שם בדבריו דלא הו' בה כ"ח מטעם דבריהם שנכתב אסור לומר בע"פ אבל לא מטעם דפסולה היא וע"כ הוא מותר לגמור קריאתו שם אבל אין דמחמירין שלא לקרות לכתחלה אף במקום שאין לנו ס"ת כשרה משום דרוב הפוסקים סוברין דאין יוציאין בה ידי קריאה א"כ אף נחיר לכתחלה לבדוק ברכה אחרונה שהיא לדידהו ודאי ברכה לנטלה משום גרס ברכה שאינה לריכה אה"כ ומלמתי שכבר הקשה קושיא זו הגאון מהר"ו מרגליות נפתחי שערס שלון והנה דעת הגר"א בבאורו ג"כ בהמרדכי מה דכשיקח ס"ת אחרת יטעך לבדוק עליה ודאי ע"ז מההיא דפ' בא לו שהונא במרדכי וע"ז כתב שעל ראה זו אין להשיב אבל בעיקר דינא דמרדכי שסובר דיגמור קריאתו בספר הפסול ויברך אה"כ טודאי לא ס"ל כוונתיה דהא הוא סבר דעיקר ההפוסקים דאין יוציאין ידי קריאה אפילו דיעבד בס"ת פסולה ולריך לחזור לראש בס"ת כשרה וממילא כשיברך שם אין כאן ברכה שאינה לריכה דברכה ראשונה שברך מקודם כמאן דליחא דמיא וכמו שכתב בחשונה הרא"ש. והנה אף שבדורות הראשונים היה המנהג בנמה מקומות לחזור לראש לראש וכמו שכתב המשב"ץ וכדעת הגר"א מ"מ עתה לפי מה שנחפשו ספרי השו"ע משמע מן האחרונים שגבל המקומות נחפשו המנהג להוציא מהר"י ב' רב שא"ל לחזור לראש הסדר דדיעבד מה שכבר קראו או סומכין על קצת פוסקים המקילין אבל אם הוא עוסק עדיין באמצע הקריאה ונמצא טעות יש בה דעות חלוקין ומקומות חלוקין בנמה יש מקומות שנחפשו המנהג רק כהשו"ע ובהכרעת הרמ"א וכמו שכתב ש"ך ב"ד סימן רע"ט יש מקומות שנחפשו המנהג בהמרדכי וכמו שהונא נמ"א ונאמח במקום שנחפשו המנהג קשה מאד לשנות המנהג דכל אחד יש לו על מי לסמוך וכולין אלו לקרות עליהם ועמך כולם לדיקים וכמו שכתב השערי אפרים אף במקום שאין עדיין מנהג קבע משמע מהמ"א דיש לנהוג בהמרדכי וכן העמיקו הח"א והדה"ח [ודברי הח"א מוקשה מאד שכתב בס"ג אם נמצא טעות בס"ת הכריעו האחרונים (עין מ"א סימן קמ"ג וביאור הגר"א) דנמקום שאין מנהג קבע אם נמצא טעות באמצע הקריאה אפילו לא קרא עדיין ג' פסוקים יקרא הטעות בע"פ וישלים ג"פ ויברך באחרונה וכו' ע"ש שהעמיק כל דברי המ"א והנה מה שז"ן ע"ז לענין בדאור הגר"א משמע דלפיכך חפס שיטה זו משום דהמ"א והגר"א סוברין כן ונאמח אין הגר"א סובר כן דיברך לאחריו והיא ברכה לנטלה לדידה ומה שכתב שעל ראיח המרדכי אין להשיב הוא רק דלעטך לבדוק ברכה ראשונה כשמוציא ס"ת וכמו שכתבתי

קרא ג"פ אף שא"א להפסיק שם כגון שהוא ב"פ סמוך לפרשה וכו"ו לא יברך ברכה אחרונה אלא יוציא אחרת ויגמור קריאתו שמה על הפסולה ואח"כ יוציא אחרת ועתה נטא לבאר דברי השו"ע בפרט: (יד) בשעת קריאה. פ"י שלא קראו עדיין רק מקצת העולין דנשלים סדר הפרשה ואח"כ נמצא הטעות אין מוציאין אחרת (טו) דדיעבד סומכין אפוסקים דמכשירין קריאה בס"ת פסולה. ומיירי המחזר דנמצא הטעות בין גברי לגברי ולכן כל האנשים שכבר קראו עולין למנין ו' ואף האחרון דהוי דיעבד גמור:

שער הציון

(יא) ואף דהס מייירו" דוקא אם אין לו אחרת כאן שהוא דיעבד שכבר קראו להא דמיא: (יג) לטעי שרד: (יג) שערי אפרים: (יד) א"ר וש"א ומגן גטורים: (טו) אחרונים: הגהות ותיקונים: א) מיייר:

אחריה (כד) ומשלימים המנין בספר תורה האחרת שמוציאין (מרדכי פ"ב דמגילה) והוא דמוציאין אחרת דוקא שנמצא (כה) טעות גמור אבל (כו) משום חסרות (ט) וחסרות (כז) אין להוציא אחרת שאין ספרי החורה שלנו מדויקים כל

באר היטב

(ט) וחסרות. כגון וי"ן או יודי"ן מלאים או חסרים אבל טעות שנשתנה קריאת החיצה כגון כשב כשב אעפ"י שיש לו משנה ברורה

משנה ברורה

זה כ"ו שלא גררו הדבק ואם לא נודע והוציאו ס"ת ונמצא בשעת קריאה אם הדביקות בסוף האות שאם יגררו הדבק לצד יהיה חסור להכשרו אזי בחול שאפשר לגרר ונקל לעשותו אף בשעת קריאה יש לגרר ויקרא להלן ואם אין שם מי שיכול לגרר בקל וצלי הפסוק וקלקול ויש טורח לצור לחזור אחר מי שיגרור במחון או אם אירע בשנת ש"א לגרור מותר לקרות בו כך (לה) ואם הדביקות הוא בתחלת הכיצת האות או באמצעה שממקום הדיבוק ולהלן נכתב בפסול יש להוציא אחרת אף דלא נשתנה לורת האות עי"ו ויש מקילין ש"א להוציא אחרת אף באופן זה כיון שלא נשתנה לורת האות עי"ו (ואף דמ"מ צריך גרירה קי"ל כל הראוי לצילה אין צילה מעכבת בו ודינו כאלו כבר גרר ואפילו בשנת ש"א לגרור מכה איסור שנת מ"מ כיון שאינו מחמת הספר אלא איסור שנת רביע עליה א"י להוציא אחרת) (לו) ובשעת הדחק שאין שם אחרת וצריך שהות להציא ממקום אחר ס"ת כשרה יש לסמוך ע"ו לגמור הקריאה בס"ת ז' א"ס נטף שעה על איזה אות עי"ן לעיל בסיומן ל"ב צדה"ל"י מה שכתבתי בשם דה"ח ובסיומן ש"מ צמ"ב סק"י"י ועי"ן דעת שערי אפרים בזה בשער ה' אות ז' ויש עוד הרבה אופנים שצריך להוציא ס"ת אחרת על ידם אך קצרה היריעה מהכילם ימצאם המעיין בפמ"ג ובספר שערי אפרים בשער ה' ו' וצדק החיים אך נקוט האז כלל צדק (לה) כל מקום שהוזכר בהלכות ס"ת שהוא פסול ודאי יש להוציא אחרת ודבר שהוא מחלוקת הפוסקים יש להקל לענין קריאת החורה שלא להוציא אחרת (מאחר דיש קצת פוסקים המקילין לקרות בס"ת פסולה): (כו) משום חסרות וחסרות וכו'. כגון וי"ן או יודי"ן מלאים או חסרים שלא נשתנה בהם הענין והמבטא כגון במקום שהיה צריך לכתוב אצותינו מלא וי"ו ונמצא חסר או להיפוך וכן במקום שהיה צריך לכתוב מלא צו"ד שימושית ונמצא חסר או להיפוך אבל טעות (לט) שנשתנה במבטא אף שלא נשתנה הענין כגון כשב שהיה כתוב במקום כשב או שלמה שמהל צריך להוציא אחרת (מ) וכן ה"ה אם כתב מגרשיהן במקום מגרשיהם דהא איכא שינוי לשון (מא) וכן אם כתב רחבה במקום רחבו צריך להוציא אחרת אע"ג דנוכל לקרות בחולם כמו אהלה (מב) וכן בפסוק והנה תומים בצטנה אם כתב תומים מלא באלף תאומים אע"ג שהענין אחד צריך להוציא אחרת שהרי נרגש במבטא וכן בחיצת ונחנו מה אם כתב ואנחנו מה (מג) וה"ה אם נשתנה הענין עי"ו אע"ג שלא נשתנה במבטא כגון בחיצת ונמצא דמו כתב ונמצא דמו או בחיצת מאן יבמי שהוא שרש מיאון כתב מאין צו"ד וכן כל כיוצא בזה צריך להוציא אחרת ועי"ן צדה"ח ובשערי אפרים שהאריכו בפרטים אלו: (כז) אין להוציא אחרת. וה"ה (מד) אותיות גדולות וקטנות שנמסרו במסורה או עייני"ן הפוכות או פאי"ן כפופות וכה"ג שנמסרו

שער הציון

(כה) עי"ן א"ר ומגן גברים ושערי אפרים בפחתי שערים: (כו) ח"א: (כז) שערי אפרים: (כח) רמ"א צו"ד רע"ט וכל הפוסקים: (כט) א"ר ושערי אפרים ודה"ח ומ' ארי' דבי עילאי דלא כפמ"ג: (ל) שערי אפרים הנ"ל: (לא) דה"ח: (לב) ואפילו אם לאחר שיגרור הדבק יחזור תמונת האות לקדמותו וגם יש שיעור תמונת האות שנכתב בהכשר עד הדבק מ"מ קודם הגרר אין כאן לורת אות כראוי: (לג) שערי אפרים וגרע זה מאם היה חסר זה האות כלל עי"ש בפחתי שערים: (לד) שערי אפרים: (לה) דה"ח וש"א הנ"ל: (לו) כן משמע מפמ"ג שמלד להקל וכ"כ בח"א ובדה"ח וש"א בפמ"ג האריכו גדלות שאין כדאי להקל בזה: (לז) שערי אפרים: (לח) א"ס יכול להשיג ס"ת אחרת: (לז) פמ"ג ודה"ח: (לט) ט"ו וא"ר וש"א: (מ) דה"ח וח"א דלא כ"ל ומ"מ כתב בשערי אפרים שער ו' דבשעת הדחק שאין שם ס"ת אחרת יש לסמוך להשלים מנין הקרואים בספר זה והשפיעי יהיה המפטיר: (מא) אחרונים: (מב) אחרונים והנה ראינו בח"א דבר פלא דמשמע מניה שיש לכתוב תומים צו"ד ונאמת לא כן הוא: (מג) דה"ח הגהות ותיקונים: (א) במפטיר של: (ב) ס"ק קכ"ח: (ג) ד"ה טיפת דיו: (ד) ושם בבה"ל ד"ה שעל הקלף: וש"א: (מד) דה"ח:

הלכות קריאת ספר תורה סימן קמג

כז באר הגולה

ז מוספתא שם
והבא הדין
והראש והטור

כן שנאמר שהאחרת יהיה יותר כשר (אגור ופסקי מהרי"א סי' פ' ורי"א) ומהרי"ל פסק דאין להביא ס"ת אחרת וכו' פסק דלר"ך להוציא ס"ת אחרת (לכן (כח) לר"ך לחלק כך) ובשעת (י) הדחק שאין לצבור רק ס"ת פסול ואין שם מי שיכול לתקנו י"א דיש לקרות בו בצבור ולנרך עליו (כל זו ואנדורהס) (כט) ויש פוסלין (תשובת הרשב"א תפ"ז ות"ה) ומיימוני פ"י מהלכות ס"ת) ואם (ל) חומש אחד שלם בלא טעות (לא) * יש להקל (לב) לקרות בלאומו חומש אע"פ שיש טעות באחרים (ר"ן): ה' בית הכנסת (לג) שאין בהם מי שיודע לקרות אלא אחד יברך ויקרא קצת פסוקים ויברך לאחריהם וחוזר לברך תחלה וקורא קצת פסוקים ומברך לאחריהם וכן יעשה כמה פעמים כמספר העולים של אותו היום:

באר היטב

מוליאין והטעם דבחסר לר"ך לקרות בע"פ ואסור לקרות בע"פ אבל ביחיד חובה לא שייך זה ע"כ שמעתי. ונ"ל דביתר אוח יש לסמוך על הב"ח שהבאתי לעיל ס"ק ה' ולהשלים הג' פסוקים או הפרשה עם זה שנמצא הטעות ומנרך או לאחריה ואח"כ מוליא אחרת ומשלימין מנין הקרואים בס"ת האחרת וכו' יש לומר דכל הפוסקים מודים וק"ל. אם נטף טיפה של שעוה על אותיות ס"ת אם נראין האותיות כשר הלק"ט ח"א סימן ז"ט ואם אירע זה בשבת ואין נראין האותיות כתב בתשובת שבות יעקב ח"ב סימן ד' בשם ליקוטי פרדס שאין שם פיסול על ס"ת בשביל זה והוא ז"ל דחה דבריו וכתב דפסול וכו' שם בשם חינוך בית יהודה סימן ה' וכן פסק בתשובת פרה שושן כלל ז' סימן ז' אך אם נתייבש השעוה שיוכל להסירה כלאחר יד דהיינו שיכפול הגויל של ס"ת וע"י כן יפול כתב בתשובת שבות יעקב שם שמוחר ואין כאן משום ממרח"ו והבאר היטב אשר לפני בס"מ ס"ק ד' מכשיר הס"ת בכל ענין בלי שום טעם ורואה ע"ש: (י) הדחק. מוהר"ם מלוזלין פסק דאם נמצא טעות בס"ת ואין שם אחרת ישלים ז' קרואים בס"ת זו ולא יוסיף עליהם ולמנחה אין להוציאה דאינה חובת היום. ומ"א כתב דאפילו במקום שהיא חובה אין להוציאה לכתחלה

ביאור הלכה

עכ"ל: * יש להקל לקרות וכו'. עיין במ"ב ועיין צביאור הגר"א שכתב דלפירוש רש"י משמע דאין להקל בזה. ובאמת הר"ן שהביא דין זה בשם רבינו (והוא הרשב"א כמו שכתב בא"ר) לא החליט כן למעשה רק להלכה כמו שכתב שם להדיא גם המעיין בתשובותיו סימן תרי"א יראה שלא כתב כן רק לחד מירוצא ע"ש ועיין בבית מאיר שגם הוא מפקפק בדין זה ועיין בשערי אפרים שכתב ג"כ שאין המנהג להקל בזה ע"ש טעמו בפמ"ש. ומ"מ נראה שהנהגה להקל בזה אין למחות בידו:

משנה ברורה

שנמסרו במסרה לא שינוי מקרי להוציא אחרת ללא עדיף מחסרות ויתרות הנ"ל. וכן אם נמצא חסר הנקודות שיש בס"ת לפעמים כמו איה שרה אשתך דוירא וכיוצא בו שראוי להיות שם נקודות ע"פ המסורה אם נחסרו הנקודות א"ל להוציא אחרת: (כח) צריך לחלק כך. היינו (מה) דרך הכרעה דדעת האגור דאפילו בטעות גמור אין מוליאין דלא ירויה דגם ס"ת אחרת אפשר דפסול בחסרות ויתרות ודעת הב"י דאפילו בחסרות ויתרות מוליאין וע"כ הכריע הרמ"א לנפשיה זה החילוק להלכה: (כט) ויש פוסלין. הוא כדעת לחובת היום. אמנם אם החלינו לקרות ואח"כ נמצא בה טעות ואין שם ס"ת אחרת וזלחה (מו) י"א דגומרין ז' קרואים ומנרין לפניה ולאחריה רק המפטייר יהיה השביעי והקדיש יאמרו אחר ההפטרה. והדגול מרצנה כתב דאין להרבות בצרכות באופן זה וכן כתב בשערי אפרים שער ו' אות ס"א אלא ישלים עם העולה הזה שנמצא אללו הטעות הפרשה שלו ולא ינרך צרכה אחרונה רק יעמוד שם והש"ך יקרא לעולים אחרים עד תשלום ז' עולים ולא ינרכו כלל רק הש"ך יקרא לכל אחד פרשה שלו עד גמר הסדרה וזה העולה שנמצא הטעות בקריאה שלו העומד שם לא יסיח דעתו ויקרא בלחש עמהם ונגמר הסדרה ינרך הוא צרכה האחרונה והוא יאמר גם כן ההפטרה צביא צברכותיה ויש מי שכתב שיאמר ההפטרה בלי צרכות עכ"ל (ועיין בפתי שער שכתב שגם הדגמ"ר מודה בכל זה ע"ש). ואם נמצא הטעות בשלישי או בשאר העולין אחר סיום קריאתן שצרכו צרכה אחרת וזלחה יקרא הקורא שאר הפרשיות (מו) עד גמר הסדרה בלא צרכה: (ל) חומש אחד וכו'. היינו (מח) שכל הס"ת הוא בגליון אחד אלא שאין שלם עלי טעות אלא חומש אחד אבל אם אין שם כ"א חומש אחד לכו"ע אין קורין בו וכלעיל בס"ב: (לא) יש להקל. היינו אפילו לדעת ה"ש פוסלין הנ"ל דאסרי אפילו בשעת הדחק כל זה הוא אם הפסול נמצא בלאומו חומש שרונה לקרות בו אבל בחומשין השלמים אין להתמיר (מח) בשעת הדחק כיון שעכ"פ בחלק זה שהוא קורא בו הוא שלם ולא דמי לחומש אחד שפסול לכו"ע לקרות בו וכלעיל בס"ב שאני החס שאינו כבוד לצבור לקרות בחומש אחד משא"כ הכא שיש כל החמשה חומשין ביחד: (לב) לקרות. ר"ל בצרכה ועיין צב"ל: ה' (לג) שאין בהם וכו'. ר"ל שאינם יודעים לקרות אחרי הש"ך מלה במלה מחוץ הכתב והמחבר אויל לטעמיה צבימין קל"ט ס"ב דכתב

שער הציון

שער הציון (מו) וכיון דכבר הוא סילק עצמו בצרכה אחרונה הוא ואחרים שזין ויכול הקורא לקרוא לפניו או לפני שאר אנשים. ובפמ"ש משמע דטוב יותר שיקרא הקורא לפני זה העולה שאר פרשיות הסדרה עד תומה אבל אינו מוכרח: (מח) פר"ח ודה"מ ות"א ושערי אפרים:

ועיין נמי בכה"ל סימן קמו ד"ה ויש דמוטל על כל יחיד תקנת עזרא.

סימן טו

ענין קריאת התורה וחיוב על היחיד לשמוע כל הפרשה

סימן טז

בענין נמצאה טעות בהפסק אות בשעת קריאת התורה

באג"מ (או"ח ח"ד סימן כג) שכתב דיש חיוב על כל יחיד לשמוע כל הפרשה, וגם מנין שיש מנהג על כל יחיד לשמוע כל הפרשיות ומשמע דיש חיוב על היחיד לשמוע כל יצריך כל אחד להשתדל לשמוע כל הקריאה ודו מלשמוע אף תיבה אחת. וראיתי בספר אל שמביא בנין שלמה (ח"א סימן לה) חיוב על הציבור, וכן פסק הגרש"ז זצ"ל, בות והנהגות (ח"א סימן קמח) שמדייק סימן קמו סעיף ב ד"ה ויש) שליכא חיוב ויש לעיין אם אחד בא מא"י אם מחוייב שת השבוע של הציבור כשהוא נמצא וכן שכבר שמע הפרשה. דמצד עצם הדין התורה כל שנה כבר שמע את הפרשה ש לומר דהיחיד מחוייב לשמוע הקריאה תיקונה ואפשר דחיוב זה מוטל על כל לוי במה דכבר שמע הפרשה לעצמו כשהיה בא"י.

עיין במש"כ ברמ"א בסימן קמג דאם מצאו טעות גמורה מוציא ס"ת אחרת, אבל אם הטעות בחסרות ויתרות אין להוציא אחרת שאין ספרי תורה שלנו מדוייקים. ועיין במ"ב (ס"ק כה) דטעות גמורה היינו כגון שנראה לתינוק כשתי תיבות עיי"ש, ועוד כתב דאם נמחקו מקצת מהאותיות כגון שינוי מראה נמי צריך להוציא אחרת, ורק אם רישומן ניכר לתינוק כשר. ועיין בהלכות אותיות (או"ח סימן לב ס"ק מח) בנוגע להפסק באות דאם נפסק ברחבו של אות ואחר ההפסק נשאר עוד למטה חלק מן הרגל בזה לא מועיל תינוק דהתינוק לא יכול לצרף מה שלמטה תחת ההפסק, וצריך לכסות תחת האות ואז לשאול אם נשאר צורת האות במה שלמעלה מן ההפסק. וכתב המ"ב דזה דלא כישועות יעקב שמקיל כשיטת המאירי שהוא סובר דא"צ לכסות מה שלמטה מההפסק לענין ראיית תינוק דיכול התינוק לצרף זה אם עדיין נראה כאות, והמ"ב כתב לדחות סברא זו וכתב כהט"ז והגר"א, אבל לכאורה כיון דיש שיטה כזו להלכה אולי יש נ"מ לענין להוציא ס"ת אחרת בשעת קרה"ת. דעיין בישועות יעקב (סימן לב אות יד) שכתב לחלק בין נפסקה האות בתחילת הכתיבה ובין נתקלקלה האות אחר כך, דאם בתחילה כתב כן הוי פסול בעצם הכתיבה משום "כתיבה תמה", אבל אם אח"כ נתקלקלה לא גרע מחסרון מוקף גויל דלא מקלקל האות אחרי הכתיבה, והט"ז לא כתב כדברי הב"י בשם המאירי אלא סובר דלעולם פסול אפילו נתקלקלה אח"כ. וכמוכ"ן יש נ"מ בזה באותיות שמצינו בהן טעות שאירעה רק אח"כ וכיון דיכול להקל א"צ ליקח ס"ת אחרת, משא"כ לדעת הט"ז שהחמיר גם באות שנתקלקלה אח"כ צריך להוציא

באג"מ ח"ד סימן כ"ג משמע דהחיוב כל הקריאה אינו אלא משום מנהג סימן מ אות ה משמע דיש חיוב ממש בות כל הפרשה, ונ"מ בכה"ג כששמע הפרשה בשבת שעבר בא"י.

דה"ג ראש הישיבה ר' דוד פיינשטיין יט"א דליכא חיוב אפילו מצד המנהג כל תיבה מכל התורה כל השנה ולכן שהיחיד שכבר שמע אותה פרשה מוע הפרשה עוד פעם בחו"ל מצד יאת כל התורה כל השנה. אבל יש

דאומרים בדיעבד כשר. והמהרא"י (פסקים סימן צג) כתב דיש ענין שלא להוציא ס"ת אחרת לפי הגמרא בזמא (ע.) שלא לפגום את הראשונה, אבל זה שייך רק בס"ת שכשרה כריעבד לכ"ע וא"צ שום תיקון. משא"כ בכה"ג שמצינו הפסק באמצע אות כמו דאיתא במ"ב (סימן לב ס"ק מח), דכיון דלדעת כמה פוסקים הס"ת פסולה, קשה להכריע בזמנינו שיש לסמוך על ס"ס לברך ברכות אחרות בס"ת פסולה. ולכן למעשה יש להוציא ס"ת אחרת כמש"כ, ורק בשעת הרחק יש לסמוך על הפוסקים המקילים בזה. ודענין שביעי אחר ג' פסוקים דיכול לברך לבסוף, יש לצרף שיטת המג"א להקל שלא להוציא אחרת בכה"ג, אבל גם בזה יותר נוטה להלכה להוציא ס"ת אחרת כדי לקרות כל הפרשה בס"ת כשרה בלי שום שאלה, ורק אם מצא ס"ת דלכ"ע יש להכשירו בדיעבד יש להקל שלא להוציא אחרת, דבזמנינו ליכא טירחא דציבורא כ"כ שמכרכים הרבה "מי שברך" וכל דבר כעין זה. וגם בפרט שספרים שלנו מדויקים ביותר ובמקום שיש חזקה קרוב לודאי שלא יהיה פסול כזה בספר תורה אחרת ודווקא בכה"ג שליכא ספק בספר תורה אחרת. אבל במקום שמצא הטעות בסוף "שביעי" וכבר קרא ג' פסוקים יכול לגמור באותה ס"ת וא"צ להוציא אחרת כדי לקרות בס"ת שודאי כשרה, דבכה"ג סומכין על המקילין בס"ת פסולה.

סימן יז

בענין כריעה בשעת הגבהה

עיין בש"ע (סימן קלד סעיף ב) מצוה על כל האנשים ונשים לראות הכתב ולכרוע, ועיין במסכת סופרים (פי"ד הי"ד) והובא ברמב"ן (פ' כי תבוא) על הפסוק "אשר לא יקים" (דברים כז, כו) ענין לראות הכתב. ועיין בהר צבי (ח"א סימן סד) בענין זה שכתב לתמוה על מה שלא נהגו כן לכרוע, ותירץ ע"פ כמה תשובות. וגם בכרכ"י הביא דיש שכתבו שלא לכרוע וכתב דלא מצינו זה. אבל בכריך שמיה כפ' ויקהל (רו.) מצינו לשון "דסגידנא קמיה" להשתחוות לפני כבוד התורה ע"ש בפירוש מתוק מדבש. ומצינו גם כן לשון כריעה לכבוד התורה עיין מג"א (סימן קלט ס"ק ו), דלדעת המג"א

ח"א בכלל ה סעיף ו ופמ"ג בפתיחה להלכות מרכות ג"כ מצדד קצת כן, עכ"ל. ולכאורה לפי זה לא מובנים דברי המ"ב בהלכות קריאת התורה שמכ"א דברי הפמ"ג שם לענין אם נמצאה טעות דהיי מחלוקת אם היא טעות דא"צ להוציא אחרת, דהפמ"ג עצמו הנ"ל כתב כן רק לשיטתו בספר שושנת העמקים (כלל יא ד"ה גס) שהכריע דאם יש ס"ס לא מקרי עובר על לא תשא, ודלא כדבריו בפתיחה בה ברכות הנ"ל, וא"כ איך סתם המ"ב להקל שלא ליקח ספר אחר בכה"ג, ועכ"פ הוה ליה לחוש לברכות לבטלה כשיטת המ"ב בסוף סימן רטו דגם בכה"ג לא מברכין. וגם דברי החזו"א (סימן ח אות ח) שכתב לסמוך בכה"ג על המאירי צ"ע, דלכאורה יש לנו לחוש לחומרא עכ"פ לענין ברכות לבטלה.

וצ"ל דהחזו"א סומך מעיקר הדין על שיטת הרמב"ם דיכול לקרות ולברך על ס"ת פסול, אבל לכאורה צ"ע דאנן לא סומכין על זה אלא בשעת הרחק היכא דא"א בענין אחר. וא"כ מה בכך דהיה נמצא בשעת הקריאה דליכא איסור להוציא אחרת אלא משום טירחא דציבורא כמש"כ הדעת קדושים הנ"ל. והגם שהמהרא"י (פסקים סימן צג) כתב להחמיר משום פגם של תורה, נראה כמש"כ במקדש מעט (סימן רעט שם) דזה דווקא אם כשר בדיעבד, אבל אם צריך תיקון לכו"ע דהוי פסול בדיעבד לכו"ע מסתבר דאין זה פגם כיון דבכה"ג לכו"ע צריך מדינא לתקן האות. וגם הפמ"ג לא כתב לסמוך על זה אלא משום ס"ס ולא משום פגם של ס"ת. ולכן דברי המ"ב וחזו"א בזה צ"ע אם השאלה נוגעת לבית כנסת שיש להם ס"ת אחרת בדוקה ומוחזקת בלי שום טעות וכמש"כ.

ושמעתי ממוה"ג ראש הישיבה ר' דוד פיינשטיין שליט"א דאע"ג דלדעת המ"ב וחזו"א נראה דא"צ להוציא אחרת היכא דיש מחלוקת בפוסקים אם צריך תיקון, אבל בזמנינו קשה להכריע כן למעשה. דאם משום טירחא דציבורא כמש"כ הדעת קדושים (סימן רעט), בזמנינו לא מקפידין על זה כ"כ, ועוד ידוע היום דהספרים החדשים יותר מתוקנים ואם נמצאה אות שנחלקה בס"ת ישן למה לא צריך להביא ס"ת הברוקה ובחזקה שלא יהיה כזה בספר השני. ואולי בזמנינו גם לדעת הפמ"ג ומ"ב יותר טוב ליקח אחרת גם בכה"ג שיש שיטות